

MÜŞAHEDAT (1891)

Ahmet Mithat Efendi (1844-1912)

KİŞİLER

Ahmet Mithat Efendi Romanda yazar-kahraman olarak yer alan Ahmet Mithat, kendisini de kişilerin arasına ekleyerek olaylara yakından müdahale etmek ister. Bilgili ve olgun kişiliği ile öne çıkan Ahmet Mithat'ın diğer karakterlerle olan ilişkisi hayli kuwetlidir. Kişilere yol gösterme ve nasihat etme amacı güden yazar-kahraman, herkesten saygı gören ve sözü geçen biri olmasıyla öne çıkar. Bir merakla girdiği tanışma ve takip hikâyesinin ardından dost olduğu Siranuş, Agavni, Refet ve Numan Bey'in öykülerini romanda birleştirme arzusu vardır. Bu kişilerin birbiri olan ilişkisini ve yaşadıklarını yakından irdeleyen yazarın zaman zaman kendini kaptırarak onlara karşı sorumlu hissettiği de görülür. Babacan ve koruyucu özellikler sergileyen Ahmet Mithat, hareketlerinde ve sözlerinde ölçülü olmasıyla herkes tarafından sevilen, sıcak kişiliği ile öne çıkar. Zaman zaman yaşanan duygusal anlarda arkadaşları ile birlikte duyguya girdiği görülür. Duygusal ve ahlaklı karakteriyle geleneklerine önem veren bir çizgide ilerler.

Refet 24-25 yaşlarındaki Refet Bey, aşar iltizamında çalışan Bedrettin Bey'in oğludur. Kibarzadelerden olan Refet'in babası pek erken yaşlarda vefat ettiği için babasının tüm mal varlığı Refet'e kalır. Orta boylu, ela gözlü ve kumral olduğu bilgisiyle sevimli bir yüze sahip olduğu belirtilen Refet, hemen her genç kızın izdivaç etmek isteyeceği bir erkek portresi çizer. Feride kendisi ile evlenmek için çırpınırken yüz bulamaz idi ise de sırf sarışın olduğundan sevip evleneceği Agavni ise kıskançlık nedeniyle öldürülmüş olur. Parası olmasına rağmen Seyit Mehmet Numan'ın yanında çalışan Refet, düşüncede pasif kalan biridir. Hem Ahmet Mithat'a hem de Numan Bey' olan saygısı nedeniyle fazla fedakârlık yapmak durumunda kalan Refet'in bu özelliği aşk hayatında da karşılıklara yol açmıştır.

Siranuş 20'li yaşlarında oldukça genç ve güzel olmasıyla dikkat çeken Siranuş, karakter olarak da iyi bir izlenim vermesiyle önemlidir. Terbiyeli, ahlaklı ve namuslu olmasıyla öne çıkan Siranuş, mütevazı yapısıyla şahsiyetli bir kızdır. Muhakeme yeteneği hayli gelişmiş olan kızın derin düşünceli, feylesof karakteri de bir kadında nadir bulunan özellikler arasında yer alarak Siranuş'u farklı bir yere koyar. Refet'e olan duyguları en başından belirmiş olmasına rağmen Agavni'nin önüne set olmamak için fedakârlık ederek duygularını açmaz. Hatta Karnik ile de evlenmek istememesine rağmen sessiz kalan Siranuş, iyi niyeti neticesinde sonunda sevdiği adama kavuşur. Ermeni asıllı olduğunu düşünerek yaşamış olan Siranuş, babasının ölmeden ewel Seyit Numan aracılığıyla kendisine yolladığı mektupları okumasıyla Türk olduğunu öğrenince sevinir. Kimliğini değiştirmek ister ve Müslüman olmakla beraber Refet ile izdivaç niyetini bir mani kalmadığı için herkese itiraf eder.

Agavni Siranuş'un yakın arkadaşı olan Agavni, karakter olarak arkadaşından farklıdır. Arkadaşının ciddi yapısına karşın daha hafif meşrep bir kadın olan Agavni, sarı saçları ve güzelliği ile dikkat çeker. Maryam ve Kolariyo'nun evlilik dışı çocuğu olarak dünyaya gelen Agavni, ailesi vefat edince Madame C'nin pansiyonunda büyür. Babasının vasiyeti üzerine pansiyondan çıktığında kendisine yüklü miktar para miras kalır. Ahmet Mithat ile tanıştığında girişken ve müdahaleci bir tutum sergiler. Kendi hayatını kurmayı başaran güçlü Agavni'nin Refet ile yaşadığı aşka pek yer verilmediğinden birbirlerine olan sadakatleri yeterince bilinmez. Agavni de yaşadığı hayat dolayısıyla kendini pek de Refet'e yakıştırmaz. Fakat Refet öylesine sadıkane düşüncelerle Agavni'ye her adımını anlatır. Hatta Seyit Numan'a olan hakkı ödemek için kızıyla evlenmeyi bir ara düşündüyse de Agavni izin vermediği için vaz geçmiştir. Agavni'ye göre Refet biri ile evlenecekse kendisinden daha iyi olmalı ve güzel olmalıdır. Bu düşüncesi kendisine ölümü getirir ki Feride, adam tutarak Agavni'nin denizde boğularak ölmesine neden olur.

Seyyid Muhammed Numan Yaşça en büyük ve en tecrübeli karakterlerden biri olan ihtiyar Numan, İstanbul'da çalışan bir tüccardır. Aslen Mısırlı olan bu adam gençliğinde yabancı tüccarların yanında iş yapmasıyla pek çok lisan öğrenmiş çalışkan ve başarılı bir zattır. Dışlerinin aklığını ağızına içki ve sigara koymamasına; dinliğini ise hikmet sahibi bir insan olmasına bağlayan Numan, leb demeden leblebiyi anlayan pratik zekâsıyla oldukça ön görülü bir karakter sergiler. Vefalı bir dost olmasının yanında merhameti ve iyilikseverliği ile herkesten değer gören bir ihtiyar olarak tanınır.

Feride Seyyid Mehmet Numan'ın kızı olarak tanıtılan Feride, çirkinliği ve sıskalığı ile erkeklerin pek de hoşlanacağı bir tip çizmez. Cahil olması ve pasif yapıda olmasının yanında iradesiz bir tutum da sergileyerek kıskançlığından dolayı Agavni'nin ölmesine neden olur. Refet'in aşkına talip olan kız ona

açıldıktan sonra kendini erkeğe açıldığı için suçlu hisse de yaşadığı çocukça aşk duygusu onu intikam almaya iter. Refet'e ulaşamadığında hastalanır, ateşler içinde yataklara düşerek vefat eder.

Karnik Agavni'nin üvey erkek kardeşi olan Karnik, annesi, babası vefat edince Refet aracılığı ile Numan'ın yanına sığınıp hayatını kazanmak ister. Lakin amacı yaşlı ihtiyarın paralarını ele geçirmek olduğundan sebep kızına talip olur. İhtiyar Karnik'in mirasyedilik yapmak niyetinde olduğunu yüzüne çarpınca bir süre kaybolur ve geri geldiğinde esasen Siranuş'u sevdiğini fakat parası olmadığı için evlenemediği yalanını atar. Seyyid Numan inanarak ona evlenebilmesi için para verir. Nikâh gününde Siranuş'u kilise de yüz üstü bırakarak başka bir kadınla kaçır gider. Kabadayı tavrı, ikiyüzlü, kaçak ve yalancı olmasının yanında cinayetlere bulaşıp mahkemelere düşmesi de sonunu hazırlar.

Anton Kolario Agavni'nin babası olan Anton, Novart isimli bir kadınla evliken aldatılır. Karısının başka bir adamdan hamile kalmasına her ne kadar sınırlanıp boşamak istediye de bunu gerçekleştiremez ve etrafa rezil olmamak için iki yabancı gibi evli kalarak yaşamaya devam ederler. Maryam isimli dul bir kadını metres olarak alan Anton'un bu kadından kızı Agavni dünyaya gelir. Agavni'ye babası miras bırakacak kadar düşünceli yapıdadır.

Novart Anton Kolario'nun ilk eşi olan Novart eşini aldattığı için onun nikahında kalmak suretiyle başkasıyla birlikte olur. Karnik ve Takuhi adında iki çocuk dünyaya getirir. Girdiği sefahat âlemlerinde içmekten günden güne düşerek sürünerek ölür. Kızı Takuhi'nin genç kızlık akıbeti de kendisi gibi olur. Oğlu Karnik'i ise yardım etmek adına Seyit Numan yanına alır.

Maryam Anton Kolario'nun metresi olan Maryam, dul bir kadındır. Ermeni asıllı olmasının yanında iffeti ile Anton'un kalbini fetheder.

Tunuslu Ali Osman Topuz Siranuş'un babası olan Ali Osman, bahriye zabıtası olarak anlatılır. Ölmüş olmasına rağmen eserde kahramanlıkları ve Seyit Numan'ın insanı kâmil dostu olarak geçtiğinden dolayı tanınır.

Kahveci Abdullah Ağa Sadık ve sevimli biri olarak anlatılan kahveci Abdullah, mahallenin kilercisi, odacısı ve aşçısı olarak tabir edilir. Yaptığı güzel güveçlerle, yoldan geçene, çoluk çocuğa da ikramı bol biridir.

Cevdet Ahmet Mithat'ın erkek kardeşidir. Ahmet bazı akşamlar Cevdet'in hanesinde kalmak için diğerlerinin yanından ayrılır.

ÖYKÜ

Kariin ile Hasbihal. Anlatıcı bu bölümde yazdığı romanda Emile Zola gibi natüralizmi kullanacağını belirterek okuyucu ile konuşur. Tabii roman adını verdiği bu tarz romanların cin, peri, sihir veya tılsım gibi hayali şeyleri içermediği gibi abartı sayılabilecek nitelikte olan diğer roman olaylarından da farklı olduğunu anlatır. Avrupalı ve Fransız romancıları iffeti önemsemeyen yazılarına karşılık olarak daha hakiki gerçeklerin de olduğunu savunan yazar, her milletin kendi romanının hizmetkârı olması gerektiğini iddia eder. Gözle görülen şeyler anlamına gelen müşahadat kelimesini roman için özellikle seçtiğini belirten Ahmet Mithat, okuyucularına roman dâhilinde kendilerinde de bir şeyler bulabileceklerini söyler.

Bir Takip. Beykozlu olduğu ile giriş yapan yazar, gazeteci kimliğini öne çıkararak Şirket-i Hayriyye'ye çalıştığını ifade eder. Vapurla işe gelinen yolculukta denk geldiklerinden bahseden anlatıcı yazar, kadın ve erkeklere ayrılan farklı kamaralardan bahseder. Zira yaşlı kadınlar kadar öyle dilber kadınlar da vapura binerler ki bunlardan biri 20'li esmer ve diğeri 30'lu yaşlarından sarışın olan iki arkadaş anlatıcının da dikkatini çeker. Şapkalarını ve kısa kollu elbiselerini uzun uzun tarif ederek kızların fiziksel özelliklerine ait detayları okuyucuya en küçük ayrıntısına kadar verir. Bu iki kadının vapurda kimse anlamasın diye Fransızca olarak gerçekleştirdiği sohbetinde geçenleri dinleyen Ahmet Mithat, kadınlardan esmer olanın ihanete uğradığını anlar. Lakin bir süre kadının bir adamı tokatladığına şahit olunca roman yazma fikrine en uygun konu olarak bu kadını düşünerek kadınla sohbet etmek ister. Yazacağı tabii roman için en uygun konunun onlardan olacağına inanır. Vapurdan sonra faytona binip giden kadınları evlerine kadar takip eder ve kartviziti sayesinde evlerine girerek adı Siranuş olan bu kadınla tanışma şansı elde eder. Bir romancı olarak tanınan bir isim olan Ahmet Mithat ile konuşurken kız, Felatun Bey ve Rakım Efendi romanını bildiğini ve hatta yazarı karşısında Rakım gibi bulunduğunu söyleyince yazar gururlanır. Rakım olarak da sohbe eşlik eden yazar, iletişimi artırarak görüşmeleri sıklaştırır.

Bir Tacir Çırağı. Siranuş'un aktardıklarından hareketle Ahmet Mithat, bazı tahkikatlar yapmak üzere verdiği isimlerle mülakat yapmak ister. Gece gündüz çalışan bu adamla görüşmek pek zor olsa da Refet

Bey ile tanışması Siranuş ismi sayesinde mümkün olur. Siranuş ile tanışık olmasına rağmen tanımadığı yalanını atınca Ahmet Mithat zorda kalır. Zira Refet onu haberlerin gerçek kahramanı Siranuş ile tanıştırmak ister. Mecburen yalana devam eden yazar, Siranuş'a giderek Refet'e söylediği yalana ortak olmasını ister. Bu sırada Siranuş'un sarışın arkadaşı Agavni ile de tanışma fırsatı yakalar. Refet ile gelindiğinde hepsi bir arada gündelik hayattan, kendi hayatlarından ne denli mirasyedi olduklarından konuşurken kadınların alafraanga adetlerden piyano çalıp, romanes okumalarıyla beş altı saat güzel zaman geçirirler.

Antuvan Kolario. Öykünün bu bölümünde Ahmet Mithat muharrir olması gerekçesiyle yazmaya koyulduğu bir romandan bahseder ki ismini de Antuvan Kolario koymuştur. Maltiz'li adamın İstanbul'a yerleşme serüveninin hikayesini yazdıktan sonra dostları Refet, Siranuş ve Agavni'ye okuyup fikirlerini almak ister. Lakin o okudukça Matmazel Agavni, Ahmet Mithat'ın sözünü keserek Antuvan'ın kimliği veya bilgileri ile ilgili farklı şeyler söyler. Ermeni katoliği olmasını istediği bu adamın sevdiği kadının ismini de Novart olarak kayıtlara geçmesini ister. Bu kız hakkında bilgi veren Agavni, Tülbentçi kızı Novart'ı Antuvan ile evlendirdikten sonra kendisini aldatan bu kadından iki de çocuk meydana getirir. Lakin eşine güveni kalmadığından kâğıt üzerinde yapamasa da duygusal olarak mesut olamadığı gerekçesiyle bir otele yerleşir ve hayatını nikâh olmadan başka bir kadınla birleştirir. Metresi ile bir otelde yaşamak suretiyle hayatlarına devam ederler ki bu gayri meşru ilişkiden bir kızı olur. Lakin metres olduğu gerekçesiyle bebeğin de yanlarında olması uygun görülmezince kızı önce bir Rum karısının evine verirler, onu arada severek büyütürler. Daha sonraki yıllarda ise talim ve terbiyesi için rahibelerin yanına vererek ebeveyn olarak uzaktan sorumluluklarını yapmaya gayret ederler. Kendisi vefat eyleyince Maryam için hazırladığı vasiyette kızı okutmaya devam etmesini tembihler lakin birkaç sene sonra kadıncağz da ölünce kızları hem öksüz hem yetim kalır. 15-16 yaşına gelen kızla evlenmek isteyen talip pek çoktuysa da, bir ailesi olmadığı gerekçesiyle işleri yarım kalır. 20 yaşından sonra bir pansiyona yerleşerek tek başına yaşam sürdüren kızcağzın adının Agavni olduğu öğrenilir. Madam C'nin pansiyonundan sonra kötü bir yaşam sürerken Refet ile tanıştıktan sonra kendine çeki düzen vermeye karar verir. Bu noktada bir de erkek kardeş Karnik hakkında yeni bilgiler ortaya çıkar. Aralarında belli bir münasebet bulunan Siranuş, Karnik'in Agavni'nin kardeşi olmasına pek şaşırır. İkisinin de sefalet âlemlerinde sürünen ve okumayan tayfadan olduğu bilgisi verilir. Hatta Agavni ve Siranuş arasında vapurda geçen konuşanın da bu konu hakkında olduğu bilgisi verilir. Başka bir gün yazılanları okumak üzere sözleşen Agavni, Siranuş ve yazar Beyoğlu'nda gezintiye çıkarlar.

Seyit Mehmet Numan. Ahmet romanın bir bölümünü tamam edince bir de Seyit Mehmet Numan ile mülakat etmek isteyerek yanına Refet'i alarak onunla görüşme ayarlamaya çalışır. Tercüman-ı Ahval gazetesinden imzalı bir mektup aracılığı ile kendisinden randevu alınır. Görüşme başladığında onun da Ahmet Mithat'ın işlerine yabancı olmadığı görülür. İşinden kırk sene kadar ewel Arapça dilinden bir Fransız ile ortak olmak suretiyle yazışma ve muhasebe gibi işleri yürütür. Hatta o dönemlerde çalışırken İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Yunanca ve İspanyolca gibi dillerden de konuşabilecek kadar lisan öğrendiği görülen Numan Bey'in Avrupa tacirlerine olan desteğinin olduğu öğrenilir. İhtiyarın çoluk çocuğu olduysa da hemen vefat eylemiştir. En son evlendiği Çerkez hanımdan bir adet kızı bulunan ihtiyarın bu zekâsına ve servetine de geride varis pek kimse yoktur. Refet, yanında çalışıp eli ekmek tutması için Karnik'i Numan ile tanıştırır. Bir süre ihtiyarın yanında çalışan Karnik kurnaz olduğunda n ihtiyarın mirası için kızına talip olur. Pek de çelimsiz olan kızı Feride için Karnik ısrarcı olunca ihtiyar hemen genci derin düşüncelerine kadar anladığını açıklayarak Karnik'i şaşırır. Öyle ki bir ayağı çukurda olan doksan yaşındaki ihtiyarın çirkin kızını Karnik ne sebeple alsın? Zaten Karnik'in de gönlü esasen Siranuş'tadır ki sonradan onunla da plan ederek kurnazlık etmeye çalışır. Evleneceği yalanıyla patronundan da düğün yardım parası ister sonra da kasa kasa paraları alıp nikâh günü kilisede Siranuş'u bırakarak başka bir kadınla kayıplara karışır. Yazılarını yazmaya devam eden Ahmet Mithat, ihtiyara bitince yazdığı kitabı getireceğini söyleyerek görüşmeyi sonlandırır.

Müşkilat-ı Muğlaka. Zeki ihtiyar, Karnik, Siranuş, Agavni ve Refet arasında dönen romanda yazılanları merak eden cin fikirli ihtiyarın okuma arzusu üzerine konuşan Ahmet Mithat müsveddeleri en kısa sürede kendisine vereceği bilgisiyle adamın hanesinden ayrılır. Hikâye geçmiş zamandan anlatmaya başlarken Ahmet Mithat, Siranuş 'un geçmişi ile ilgili bilgi verir. Kimsesiz olan ve bir kilise kapısına bırakılan Siranuş'un yaşamı Madam C. pansiyonuna gelmesi ile birlikte Agavni ile kesişir. Siranuş'un karışık hayat hikâyesi anlatılmaya devam ederken ihtiyarın hanesindeki yazı işlerinin henüz bitmediğinden bahsedilirken Feride'nin Refet'e âşık olduğu öğrenilir. Kendisini Alexandre Dumas'ın romanlarında kaybolmuş gibi hissedilen yazar Refet'in bile bilmediği bu bilgiyi nereden bildiğini Siranuş'a sorar. Kızcağz ise bu durumda merak ettiği şeyin ise Agavni olması gerektiğini bildirir ki Agavni'nin dahi Refet'ten hoşlanmakta hatta kıskanmakta olduğu söylenir. Haberin doğruluğunu anlamak için Vartov Dudu'ya giden Ahmet Mithat, kendisi lafı ağzından alamasa da Siranuş'un konuşurması sayesinde öğrenir. Olaylara müdahil olan yazar bu noktadan sonra da Refet ile konuşarak onu Feride ile izdivaç fikri konusunda konuşurmak istedi ise de Refet "Agavni "den başka bir isim söylemez. Siranuş Numan'a

himaye edilme fikrinden ziyade Ahmet Mithat'a baba gözüyle bakma hükmünde olduğu için biçare kız bunu dile getirdiğinde yazar kendisine "kızım" hitabında bulunarak bağına basar.

Cehl ve Acz. Matmazel Siranuş ile yapılan görüşmelerden sonra kızcağızın himayesi konusu uzunca bir süre tartışılır. Seyit Mehmet Numan bazı işler için Refet'i Bursa'ya gönderir. Yokluğunda Feride boş durmayarak eğer kendisine yar olmaz ise intihar edeceği notunu göndererek Refet'i sıkıştırmaya çalışır. Ahmet Mithat dahi durumu çözemeyeceği için ihtiyardan yardım istenir. Refet, Feride'ye kendisi ile ilgilenmediği ve Agavni'den hoşlandığı bilgisini bir mektup aracılığı ile iletince sinirden hiç olmadığı kadar farklılaşan kızı Dudu dahi tanıyamaz olunca bir süre hal ve hareketleri aralarında alay konusu dahi olur. Bir sabah Refet elinde Agavni'nin şapkası ağlaya ağlaya gelir ki şoka girmiş vaziyettedir. Vapura girerken Agavni'nin suya düşüp boğulup öldüğünü söyler. Arkasından atlayan adamların dahi onu kurtaramadığı bilgisiyse her biri dahi çok feci ağlamaktan duramaz. O gece ki Siranuş'u sıtma tutar, ateşten hasta olunca yanında refakatçi olarak Vartov Dudu kalır. O günden sonra Agavni'nin nasıl boğulduğunu ve kimin kurtarmaya çalıştığını sorgulayan Ahmet Mithat, işin içinde başka bir iş olduğunu fark eder. Zira bir Yahudi'nin dahi kızın peşinden atlayarak geri çıkmayışı onu düşündürür. Ertesi gün gazete havadislerine verilen haberin yanlış yazılması yazarı sinirlendirir. Hemen o vapura gidip ilgisi olan adamlarla görüşme yapan yazar, ilk gören adamdan dahi bilgiler aldıktan sonra Seyit Numan'a giderek hasbıhal eder. Bu sırada cesedi çıkan Agavni'nin yanında boğulan Yahudi yoktur. Kızın ise fazla hırpalanmaktan kolunda belinde morluklar oluştuğu görülmüştür.

Ceza. Siranuş'a baba olmanın heyecanıyla bölüme başlayan yazar, Siranuş'un idaresi için lazım gelen parayı temin edebileceğini Vartov Dudu'ya iletir. Lakin Siranuş kısa sürede muallime olarak çalışmalara koyulacak kadar çalışkan bir kız olduğu için destek almasına da ihtiyaç kalmaz. Bu sırada Karnik'in kaçtığı şehirde işlediği suçlar nedeniyle yargılandığı haberlerini alırlar. Siranuş ise Refet'i her gördüğünde Agavni aklına gelip üzüntü çektiği için pek fazla bir araya da gelmekten uzaktır. Feride'nin de yataklara düşecek kadar hastalandığı ki onunla birlikte Seyit Numan'ın da her yerine aklar inecek kadar daha da yaşlandığı görülür. Herkesin ilişkisi bir süre sekteye uğramış olur. Şu hayatta herşeyin bir cezası bir şekilde çekildiği bilgisiyse bir gece Feride'nin dayanamayıp hakkın rahmetine kavuştuğu öğrenilir.

Inkişaf-ı Esrar. Seyit Mehmet Numan iş yeri hanesinde düzenlemeler yaparken Ali Osman Topuz adına birkaç zarf bulur. Tunuslu Binbaşı Topuz'un hem Numan Beyin yakın dostu hem de Siranuş'un babası olduğu öğrenilir. Siranuş, babasının resmini dahi ilk defa gördüğünde pek duygulanır. Böylece Siranuş, Seyit Mehmet'in kendisine neden bu kadar babacan davrandığını daha iyi anlar. Bir süredir ortaldan kaybolan Refet, sürekli Fransız tiyatrosuna gidiyorum diyerek görüşmelerden uzaklaşır. Onunla görüşmek için tiyatroya gittiğinde orada bulamayan Ahmet Mithat yine şüphelenerek Refet'i takip etme kararı alır. Bu takibin sonunda Refet'in Siranuş'un hanesine gittiğini görür. Hatta pencereden ikisinin dahi birbirine sarıldığını görünce düşündüğü şeyin gerçekleştiğine dair de şüphesi kalmaz. Gördükleri karşısında adeta yıkılan Ahmet Mithat her ikisini de bu güne kadar anlamadığı için kendisine kızarak ilişkilerinden pek memnun olmadığını dile getirir. Biraz da içki içerek bu haneye baskın yapma kararı alır ki karşısında Dudu ve kocası Boğus Ağa, Refet, Siranuş gayet düzgün bir şekilde çıkınca şaşkınlığı dahi gizleyemeden açıkça neler düşünüp geldiğini itiraf edince gördüğü manzaradan yeniden bir roman daha çıkabileceğini söyler. Siranuş ve Refet birbirilerine olan duyguların hep var olduğunu ancak araya giren insanlar nedeniyle birbirlerine talip olamadıkları bilgisini verince Ahmet Mithat daha anlayışlı yaklaşır. Hepsini Ahmet Mithat'a sarılarak özür dileme yoluna giderler, bu hususta Ahmet Mithat Siranuş ile özel konuşmak ister ve ricası kabul olunur. Siranuş ile konuştuktan sonra kıza hak veren Ahmet Mithat şu saatten sonra Refet ile evlenip Müslüman olmasını beklediği kızın Seyit Numan'dan da onay almasını beklerken adamcağız çoktan kızı yerine koyduğu Siranuş için en iyisini vasiyet eylemiş olduğu görülür.

TEMALAR

Aşk Ahmet Mithat'ın natüralist roman yazma arzusu ile kaleme aldığı eserde yoğun olarak görülen aşk teması çatışmayı artırıcı güç olarak kullanılmıştır. Refet ve Agavni'nin fiziksel aşkı, Feride'nin Refet'e duyduğu karşılıksız ve çocukça aşk ile Refet ve Siranuş'un duygusal aşkı "aşk" teması çerçevesinde birbirine kader zincirine bağlı bir şekilde verilirken yazar yabancı kadınlara Türk erkeğinin bakışını ve aşkı yaşayış şeklini vermek ister. Güzelliğin aşk için önemine değinen yazar bu bağlamda yine Agavni kadar güzelliği ile olmasa da ahlaki ile öne çıkan Siranuş'u mutlu sona hazırlar. Agavni ve Feride'nin ölümüyle yaşanan duygusal sorumluluk hislerini birbirlerine duydukları aşkın ortaya çıkması ile aşarlar.

Ahlak Hemen hemen tüm eserlerde rastlanan iyi ve kötü insan tiplerine Ahmet Mithat'ın Müşahadat isimli romanında da yer verilir. Karnik'in yaptığı ahlaksızlıkların kendine hazırladığı kötü son, Feride'nin cahilliğinin ona hazırladığı kötü son ve evlilik dışı ilişkilerden doğan çocukların bedbaht yaşamı ahlaki prensipler çerçevesinde verilir. Bu bağlamda yazarın kısmen de olsa geleneksel tavrı değişmeyerek

batıya ait esnek bir görüş takındığı görülür. İnsan-ı kamil olmanın önem ve değerine değinilirken böyle bir yaşam seçenlerin de eninde sonunda mükafata ulaştıkları görülür.

Eğitim Bir Tanzimat geleneği olarak verilen eğitim teması özellikle kadınların okumasının nasıl bir etki yaratacağına dair iyi bir örnek göstermesi ile okuyucuya yol gösterir. Hiç kimsesi olmamasına rağmen okumayı ve hatta birinci olmayı tercih eden Siranuş'un sonunda kazandığı muallimelik makamı ile yaşamını kimseye muhtaç olmadan idame etme fırsatı verir. Bilgisi, görgüsü ile girdiği ortamlarda sevilib sayılan Siranuş'un Feride ile olan farkı yazar tarafından abartılı şekilde verilir.

KARAKTER ANALİZİ

Ahmet Mithat Efendi (Açık)

Karakter Romanda yazar-kahraman olarak yer alan Ahmet Mithat, kendisini de kişilerin arasına ekleyerek olaylara yakından müdahale etmek ister. Bilgili ve olgun kişiliği ile öne çıkan Ahmet Mithat'ın diğer karakterlerle olan ilişkisi hayli kuvvetlidir. Kişilere yol gösterme ve nasihat etme amacı güden yazar-kahraman, herkesten saygı gören ve sözü geçen biri olmasıyla öne çıkar. Bir merakla girdiği tanışma ve takip hikâyesinin ardından dost olduğu Siranuş, Agavni, Refet ve Numan Bey'in öykülerini romanda birleştirme arzusu vardır. Bu kişilerin birbiri olan ilişkisini ve yaşadıklarını yakından irdeleyen yazarın zaman zaman kendini kaptırarak onlara karşı sorumlu hissettiği de görülür. Babacan ve koruyucu özellikler sergileyen Ahmet Mithat, hareketlerinde ve sözlerinde ölçülü olmasıyla herkes tarafından sevilen, sıcak kişiliği ile öne çıkar. Zaman zaman yaşanan duygusal anlarda arkadaşları ile birlikte duyguya girdiği görülür. Duygusal ve ahlaklı karakteriyle geleneklerine önem veren bir çizgide ilerler.

Aktiviteler Roman yazmak üzere insanlarla mülakatlarda bulunmanın yanında sık sık lokantaya gitmek ve kahvehaneye gitmek gibi adetleri vardır. Beyoğlu'nda gezmek gibi adetleri vardır. Bildiği diller dolayısıyla Deba gazetesi gibi gazetelerde Karnik hakkında çıkan haberleri tercüme eder, Tercümanı Hakikat gazetesine yazılar yazar. Matbaada bir takım işleri olur ki tatil günü hariç hemen her gün işine uğrar. Zaman zaman konyak içerek kafasını dağıtmaktan hoşlanır.

ÖRNEK ANILAR

Feylesof. Derin düşünceler konusunda her zaman söyleyecek bir fikri olan Ahmet Mithat, bakış açısı ile yaşamı ahlaki pencereden değerlendirirken hayatta herkesin farklı mutluluk yolları bulabileceğini bilir: "Fakat bahtiyarlık denilen şey daima nispidir. Öyle değil mi? İnsan olur ki başkalarının can attıkları mesudiyetlerden kendini müstağni bulur. Mertebe-i teneffüre bile varır. Kezalik insan olur ki, bazı zamanlarda ziyadesiyle hoşlanacağı birçok şeylerden, diğer bazı zamanlar asla hoşlanamayıp, ziyadesiyle bizar kalır."

Meraklı. Mesleği gazetecilik ve yazarlık olan bir adama göre oldukça meraklı olan Ahmet Mithat, yolculuk sırasında karşısında oturan bayanların hayat hikâyelerine duyduğu merakla peşlerine takılıp takip etmekten çekinmez: "İşte korkumuz, bu sonrayı tahattur edişimiz üzerine hâsıl oluyor. Vakıa şüphe yok ki onların girdikleri yere biz de girmeğe çalışacağız. Ya koymazlarsa? Ya gire bildikten sonra kadınları göremeyeceksek? Ya görmek dahi müyesser olduğu halde, istizahatımıza cevap alamazsak? Kadın bize ifade-i hal mecburiyetinde midir? Her halde şu başladığımız iş, sonu çıkar işlerden değilse de bakalım ne olacak diye gidip duruyoruz."

Akıllı. Refet ile görüşmek için bazı yalanlar söylediği için devamında olabilecekleri önceden tahmin ederek kadınlara kendisini tanıımıyormuş gibi rol yapmalarını ister: "- Bizim ettiğimiz hilekârlığı gördünüz ya? İşte utanmaksızın hilekârlığın bir türlü de sizin kabulünüzü ricaya geldim. Şayet Refet'in beni buraya getirmesine müsaade buyuracak olursanız, beni ilk görüyor, ilk tanıyor gibi davranmak hilesini kabul edebilecek misiniz?"

Çalışkan Sürekli işinin peşinde koşutan ve hayli hareketli olan Ahmet Mithat'ın çalışkan bir kişiliğe sahip olduğu görülür: "Kalbimdeki inşirah ile o gün akşama kadar makine gibi çalıştım. Birkaç günden beri wuku bulan ziyanları tazmin eyledikten maada, daha birkaç güne kadar vukua gelebilecek ziyanları bile peşin olarak tazmin ettim. Güzel güzel birkaç bendi mahsus yazdım ki, bunlar havadise müteallik şeyler olmadığı için hiç eskimezler."

Geleneksel. Dinine bağlı olarak görülen Ahmet Mithat, bazı durumlarda konyak içmek dışında kadınlara bakışı geleneksel olduğu gibi faiz yemek konusunda da dini temellere bağlı olarak düşünür ve kolay kazanılan paranın heba olacağını söyler: "Tamam. İşte, Refet dahi babasından bu evsafa mükemmelen

varis olmuştur. Babasından, kendisine intikal eden mirası gayri makblil iltizamcılık yüzünden kazanılan paraymış. O da sefahat ve israf yolunda elden çıkmış gitmiş. Refet dahi nevama tetahhur eylemiş.”

Kitapsever. Gazete olsun kitap olsun kendisi yazdığı kadar okumaktan da hoşlanır: “Romancılık. Yirmi senedir iştiğal ettiğim sanat. Yalnız yazdıklarımı tamamen okuyan bir adam, çok roman okumuşlardan addolunur. Ben yazdığım kadarının belki otuz mislisini okumuşum. Eserlerim sahayifinde tasvir ve tahrir eylemiş olduğum hayalatın belki üçyüz mislini tasavvur etmişim de, sırasını getirerek, safha-i tahrirde tasvir edememişim.”

Canlı / Haraketli. Sabah akşam yollarda romanını yazacağı kişilerin peşinde geçiren Ahmet Mithat, kesintisiz dört saatten fazla çalıştığı olur, bazı günler yorgunluktan nerede nasıl uyduğunu bilmez: “Her halde bugün kendisiyle olan mülakattan memnun olarak kalkıp matbaaya gittim. Bir köhne kanepemiz bulunduğundan, onun üzerine uzanıp, ben de uykuya vardım. Zira güneş henüz doğmuş ve uykusuzluk bana da galebe etmişti. Zaten gazeteci kısmının sabahları ne işi olur.”

Babacan/Koruyucu. Genel olarak herkese karşı koruyucu bir tavır takınan Ahmet Mithat, üzüldüğü Siranuş için de babacan ve koruyucu yaklaşır: “Bu gün sen burada kalacaksın, Siranuş'u yalnız bırakmayacaksın. Kendin de rahat edeceksin. Ben Seyyit Mehmet Numan'ı görür, mazeretini anlatırım.”

Refet (Duygusal)

Karakter 24-25 yaşlarındaki Refet Bey, aşar iltizamında çalışan Bedrettin Bey'in oğludur. Kibarzadelerden olan Refet'in babası pek erken yaşlarda vefat ettiği için babasının tüm mal varlığı Refet'e kalır. Orta boylu, ela gözlü ve kumral olduğu bilgisiyle sevimli bir yüze sahip olduğu belirtilen Refet, hemen her genç kızın izdivaç etmek isteyeceği bir erkek portresi çizer. Feride kendisi ile evlenmek için çırpırırken yüz bulamaz idi ise de sırf sarışın olduğundan sevip evleneceği Agavni ise kıskançlık nedeniyle öldürülmüş olur. Parası olmasına rağmen Seyit Mehmet Numan'ın yanında çalışan Refet, düşüncede pasif kalan biridir. Hem Ahmet Mithat'a hem de Numan Bey' olan saygısı nedeniyle fazla fedakârlık yapmak durumunda kalan Refet'in bu özelliği aşk hayatında da karışıklıklara yol açmıştır.

Aktiviteler Pek çok dil bilen Refet, ticaret yapılan yerlerle iletişim kurma konusunda Numan'a yardımcı olur. Ahmet Mithat ile İstanbul'un çeşitli semtlerinde gezerek zaman geçirir, sohbet etmekten hoşlanır.

ÖRNEK ANILAR

Bilgili. Babasından kalan para hızlıca eriyip gittiği için kendi emeğinin karşılığını yemek isteyen Refet'in bilgisi ticarethanede çalışmaya yetecek kadar vardır: “Bu ticaretin birisi Odessa ve diğeri Varna'dan ibaret iki tariki olup İstanbul'un sebze ve meyve ve çiçekten ibaret bil-cümle turfanda mahsulatı bu tariklerden Rusya derunlarına, Bükreş'e, Peşte'ye, Viyana'ya kadar sevk olunabilirmiş. Refet bey Rumeli hatları Avrupa şimendiferleriyle iltisak eyleyecek olsa, ticaret-i mezkurenin meydan-ı icrası daha ziyade vüs'at bulacağını da görerek, o günün, o yevm-i mes'udun sür'at-ı vüruduna muntazır kalır.”

Yoğun. Hayli çalışkan biri olan Refet, Numan'ın işlerini yürütürken tatil günleri olarak bile Cuma günlerinde kendini hayatını yaşamayı da ihmal etmez. Lakin Ahmet Mithat kendisi ile ilk mülakatı gerçekleştirecekken boş zamanı bulması zor olur: “Şimdi vaktim olsaydı da size eksiklerini ikmal edebilirdim. Yalnız, yatsı ezanında uykudan kalktım. Avrupa'ya gidecek sandıkları hazırlattım. Ondan sonra da mübayaa olunacak sebzeyi aldım. Şimdi, sandıklar yerleştiriliyorlar. Biraz uykuya yatıp, uyku kestirdikten sonra, öğleüstü kalkarak sandıkları Rusya acentasına yazdırıp manifestolarını yaptırarak, vapura teslim etmeliyim. Bu gün ikindiden sonra vapur kalkacaktır. Ama, yarın mağazaya gelerseniz, sizinle istediğiniz kadar konuşabilirim.”

Sorumluluk sahibi. Söz verdiğinde yerine getirilmesi gerektiğini bilerek hareket eden Refet, kendisine güvenen kimseyi yarı yolda bırakmak istemez: “ - Mağazaya bir daha uğrayalım. Bir haber daha verelim de, Hacı İzzet'e öyle gidelim diye. mağazaya bir daha müracaat eyledik. Kendisi bir şey demiyorduysa da habersiz, izinsiz, berbere, aşçı dükkânına kadar bile tebaud edilememek derecelerindeki inzibat ve intizam her halde nazar-ı dikkatimi celb ediyordu.”

Ahlaklı. Refet'in kendi hayatı hakkındaki düşüncesi de geleneksel olarak olumlu ve koruyucu bir tarafta iken ahlaki düşünceleri de büyüklere saygı konusunda veya terbiye konusunda şeytana uymaktan korkar: “- Efendinin hakkı vardır. Şimdi, Beyoğlu'nda ehl-i iffet kadın enderdir. Henüz şeytana uymamış bulunanların, bundan sonra da uymayacaklarına kat'iyen emniyet güçtür.”

Düşünceli. Agavni'nin hayat hikayesi anlatıldığında kadının babasına oldukça öfkelenen Refet, eğer babası yerinde olsaydı herkesi daha düşünen dikkatli bir plan yapabileceğini söyler: “- Halbuki Antuvan

Kolariyo'nun yerinde ben olsaydım o yüzsüz karyı inadıma tatlik dahi etmezdim. Hürriyetini niçin eline vereyim? Murdar varsın sürünsün. Bir nikâh da Maryam Dudu ile kıyar, kendisinden mütevellid olan sulb-i sahih kızımı veled-i gayr-i meşru olmak şeyninden kurtarırdım.”

Yetenekli. Kadınların dahi pek ilgisini çeken Refet, her konudaki bilgisi, yeteneği ve başarısı ile öne çıkar: “Ben kat'iyen umarım ki Refet Bey böyle, başkalarına ibret olacak miras yedilerden değildir. Pederinden kalan serveti mahv dahi etmiş olsa, iki eliyle bir başına derman bulabilecek erbab-ı kabiliyettendir. Zira parası kalmamış dahi olsa, henüz yirmi üç, yirmi beş yaşında bir adam olduğundan, bu yaşta ak- lını başına alabilmesi yine kabil olamazdı. Bir Seyyit Mehmet Numan'a hizmetkârlığa mümkün değil tenezzül edemezdi. Hüsn-i haline hüküm vermek için yalnız bu suretle islah-ı hal etmiş olması bence kâfidir.”

Fedakâr. Bunca zamandır yanında çalıştığı ihtiyarın kızının kendine olan çocukça ve ısrarcı askına karşılık vermeyi düşünerek o çirkin kızla evlenmeyi ve kendi sevdasından vazgeçmeyi bile düşünür: “- Efendi. Acaba semahatin o derecesine varabilir miyim? Şu ihtiyarın mahzuziyetini istihsal ve hayır duasına nailiyet için Feride'yi almağa kadar cömertlik gösterebilir miyim?”

Kadercî/Pasif. Aslında Agavni'nin yaşam şeklini ve dahi dinini kendine uygun görmemesine rağmen kızın kendisine olan büyük aşkına karşılık vermek için onunla birlikte olur. Esasında gönül Siranuş'ta da olsa pasif kalarak kaderin onu yönlendirmesini bekler: “Sana bunu bid-defaat anlattım. Agavni hakkındaki ilk hevesim yalnız çocukça, mirasyedice bir hevesti. Muahharen Agavni'yle birleşmeğe rıza gösterişim onun arzu ettiği halasa benim refakatimle nail olabileceğini iddia eyleseninden na'şıydı. Sonra, zaman geçtikçe kızcağızın islah-ı nefis hususundaki ciddiyet ve sebatı, bende kendisi için bir hürmet-i azime peyda eyledi.”

Seyit Mehmet Numan (Açık)

Karakter Yaşça en büyük ve en tecrübeli karakterlerden biri olan ihtiyar Numan, İstanbul'da çalışan bir tüccardır. Aslen Mısırlı olan bu adam gençliğinde yabancı tüccarların yanında iş yapmasıyla pek çok lisan öğrenmiş çalışkan ve başarılı bir zattır. Dışlerinin aklığını ağızına içki ve sigara koymamasına; dinçliğini ise hikmet sahibi bir insan olmasına bağlayan Numan, leb demeden leblebiyi anlayan pratik zekâsıyla oldukça ön görülü bir karakter sergiler. Vefalı bir dost olmasının yanında merhameti ve iyilikseverliği ile herkesten değer gören bir ihtiyar olarak tanınır.

Aktiviteler Mısırlı olmasından mütevellit gençliğinde çalıştığı ticarethanelerde yabancılardan kulaktan dolma pek çok yabancı dil öğrenerek işlerinde bunu kullanır.

ÖRNEK ANILAR

Zeki. Kimse ona açıklama yapmadan ewel zihinlerinde dönen dolapları bilerek ona göre konuşan ihtiyarın zekası yaşına rağmen fazladır: “- O halde kızım da beğenebilecek bir şey varsa o da bir zengin babanın kızı olmaktan ibaret kalıyor. Değil mi? Baba yetmişlik. Kız pek çelimsiz. Pek zayıf. Validesi henüz Türkçesi kalit bir Çerkez. Ha? Baron Karnik. Hesap pek etraflı. Öyle değil mi? Kayın pederin bir ayağı çukurda, kızın iki ayağı bir- den. Çünkü bu kadar çelimsiz, kansız, cansız bir kız biraz da ziyadece muhibbane, harisane bir maişet, çarçabuk verem döşeğine düşürüp öteki dünyaya gönderiverir değil mi a ahbar?”

Mantıklı. Refet'in kendisine olan vefa borcunu ödeme isteğini anlayarak kızıyla evlenme arzusuna dahi karşı çıkarak Feride'nin ne denli Refet gibi bir adama uymadığını bilerek mantıklı karar verir: “- Ancak, ben bu işte Refet' in bana damat olmağa adem -i liyakatini değil, kızımın, Refet'e karı olmağa adem -i liyakatini mani görürüm. Keyfiyeti bacıya da anlattım. Bizim kızımızda Refet'in nazarı rağbetini celbedebilecek ne hüsn, ne terbiye, ne marifet, hiçbir şey bulunmadığını ve yalnız paramız için de Refet'in bize damat olamayacağını gösterdim. Bu heveslerden, bu sevdalardan vazgeçmelerini tenbih ettim. “

Mahcup. Düşünceli bir adam olarak Siranuş'a zamanında bildiklerini anlatamadığı ve hatta kız yanlış bir izdivaca tabii olacağı için pek mahcup hisseder: “...Düğün için o nanköre beş yüz napolyon verişimin bir hikmeti de aldığı kızın dahi yabancımız olmaması ve bir dostzade bulunması kaziyesiydi. Bu izdivaç vukua gelseydi bittabi kendisiyle görüşecektim. Hiç olmazsa pederinin şu (elimizdeki kağıtları göstererek) vasiyetini icra için mutlaka görmeğe mecburdum. Fakat çapkının ettiği edepsizlik beni ziyade mahcup bıraktığından, kızcağızın bizim yüzümüzden duçar edilmeksizin, ben, yüzünü görmeğe cür'et bulamadım.

Dürüst/Adil. Huyunu suyunu sevip beğenmesine rağmen çıkarıcı davranmayan ihtiyar düşüncelerini açıklarken ne gördüyse onu söylemekten çekinmeyen dürüst bir adamdır: “- Ancak, ben bu işte Refet’ in bana damat olmağa adem-i liyakatini değil, kızımın, Refet’e karı olmağa adem-i liyakatini mani görürüm. Keyfiyeti bacıya da anlattım. Bizim kızımızda Refet’in nazarı rağbetini celbedebilecek ne hüsn, ne terbiye, ne marifet, hiçbir şey bulunmadığını ve yalnız paramız için de Refet’in bize damat olamayacağına gösterdim. Bu heveslerden, bu sevdalardan vazgeçmelerini tembih ettim.”

Yardımsaver. Kendisine sığınan herkese destek olmaya, himayesine alarak bir baba gibi yardımcı olmak ister.” Seyyit Mehmet Numan âlemince bu kıza dair bir hal vaki olmuştur ki, bir ciheti ihtiyarın hususiyatını bize daha ziyade tefhime ve diğer ciheti bu hikâyemize ait olan en mühim zevattan birisini daha etraflı tarife yardım edeceğinden, fıkra-i mezkureyi de karilerimize tarif lazım gelmiştir.”

Siranuş (Açık)

Karakter 20’li yaşlarında oldukça genç ve güzel olmasıyla dikkat çeken Siranuş, karakter olarak da iyi bir izlenim vermesiyle önemlidir. Terbiyeli, ahlaklı ve namuslu olmasıyla öne çıkan Siranuş, mütevazı yapısıyla şahsiyetli bir kızdır. Muhakeme yeteneği hayli gelişmiş olan kızın derin düşünceli, feylesof karakteri de bir kadında nadir bulunan özellikler arasında yer alarak Siranuş’u farklı bir yere koyar. Refet’e olan duyguları en başından belirmiş olmasına rağmen Agavni’nin önüne set olmamak için fedakârlık ederek duygularını açmaz. Hatta Karnik ile de evlenmek istememesine rağmen sessiz kalan Siranuş, iyi niyeti neticesinde sonunda sevdiği adama kavuşur. Ermeni asıllı olduğunu düşünerek yaşamış olan Siranuş, babasının ölmeden ewel Seyit Numan aracılığıyla kendisine yolladığı mektupları okumasıyla Türk olduğunu öğrenince sevinir. Kimliğini değiştirmek ister ve Müslüman olmakla beraber Refet ile izdivaç niyetini bir mani kalmadığı için herkese itiraf eder.

Aktiviteler Madam C pansiyonuna gelmeden ewel bitirdiği okulu birincilikle bitirmiştir. Muallimelik yapmak üzere dışarı çıkar, vapurla İstanbul’da gezintilere gider. Agavni’nin vefatıyla gizliden gizliye Refet ile buluşur. Piyano çalar.

ÖRNEK ANILAR

Uyumlu. İnsanları kırmayan nazik tavrı ile hayli uyumlu görünen genç kız Ahmet Mithat’ın ilk isteğini geri çevirmeyerek onun oyununa dâhil olur: “ Refet Bey sizi bana getirip prezante etmeği teklif eyleser, biraz naz ile müsaade verebileceğim. Onun da sizin hakkınızdaki ihtisat ve mütalaatını öğreneceğim de ona göre muvafakat göstereceğim. Hem ilk mülakatta ne ben ile Agavni, hiç işin önünü belli etmeyeceğiz. Emin olunuz.”

Kanaatkâr. Yaşamında olmayanlar için veya giden paraları için dert edinmeyen kızcağız kendisine sahip çıkmak isteyene baba diyebildiği gibi çalışarak az da olsa kendine bakabileceği konusunda kanaatkâr davranır, kimseye yük olmak istemez: “ -Efendi! Ben mütekebbir ve müteazzim bir kız değilim. Açgözlü hiç değilim. Gayet kanaatkarım. Henüz kendimi tecrübe etmedimse de zannediyorum ki pek de çalışkanım. Kimseye bar olmamak için kendi say ve gayretimle geçinmek bahtiyarlığını istihsal yolunda gece gündüz çalışmağa kendimi pek müstait buluyorum.”

Özgüvenli. Yaşına göre bilgisi hayli olan Siranuş, insanları yönlendirme veya içten hesaplar yapma konusunda gayet başarılıdır. Özgüveni gelişmiş olan Siranuş kendini ifade edebilme üzerine ne istediğini bilen bir net bir tavırla konuşur: “- Vartan Paşa’nın, Punasyan’ın vesair Ermeni hurufuyla Türkçe yazan muharrirlerin asarını kamilen okumuşumdur. Sizin bazı asarınızı da okuyabilişim bu münasebetledir. Ermenice bilmediğim ve tahsilini hem güç, hem beyhude gördüğüm için, Fransızcadan maada, işletmek arzusuna düştüğüm diğer lisan olarak Osmanlıca’yı intihab ettim. Fena mı ettim dersiniz?”

Fedakâr. Arkadaşının delicesine sevdiği Refet için kendi sevgisini bastırmak sureti ile duygularına ket vurmaya başlar ve sakince bekler: “- Refet’e kendi tarafımdan hiçbir şemme -i ümid ismam etmemek emrindeki mecburiyetim işte Karnik’le izdivaca rıza gösterişimin en büyük, en hafi sebebidir. Yoksa bir zaman olup da Refet’e meylimi kemal-i iftiharla ortaya koyabilmek imkânını bir an hatırıma getirmiş olsaydım, o imkân zamanını ömrümün ahirine kadar bekler de ne Karnik’in, ne kimsenin teklifi izdivacına "evet" cevabını vermezdim.”

Pişman. Kaderin kendisine sunduğu olayların akışını izlemeden kendisinin de esas duygularını daha ewelden açması gerektiğini düşünen Siranuş, bu haliyle pişman görünür : “- Bir yandan Karnik denaeti, diğer taraftan Agavni ve hele her taraftan Refet iptilaları benim için hep birer musibet, hep birer müşkülât hükmünde bulunup, bunların suret-i muğlakalarıyla zaten perişan-ı hatır iken, ortaya bir de Feride’yle Refet’ in izdivacı meselesi çıkıverince müşkülât-ı muğlaka bir kat daha içlak edilmiş oldu. Ah, bu

musibetin böyle iki başlı facia teşkil edeceğini kestirebilmiş olsaydım, olanca kuvvetimi, nufuzumu sarf ederek, hiç olmazsa iki faciadan birini vukuundan men'e çalışırdım."

Agavni (Kapalı)

Karakter Siranuş'un yakın arkadaşı olan Agavni, karakter olarak arkadaşından farklıdır. Arkadaşının ciddi yapısına karşın daha hafif meşrep bir kadın olan Agavni, sarı saçları ve güzelliği ile dikkat çeker. Maryam ve Kolariyo'nun evlilik dışı çocuğu olarak dünyaya gelen Agavni, ailesi vefat edince Madame C'nin pansiyonunda büyür. Babasının vasiyeti üzerine pansiyondan çıktığında kendisine yüklü miktar para miras kalır. Ahmet Mithat ile tanıştığında girişken ve müdahaleci bir tutum sergiler. Kendi hayatını kurmayı başaran güçlü Agavni'nin Refet ile yaşadığı aşka pek yer verilmediğinden birbirilerine olan sadakatleri yeterince bilinmez. Agavni de yaşadığı hayat dolayısıyla kendini pek de Refet'e yakıştırmaz. Fakat Refet öylesine sadıkane düşüncelerle Agavni'ye her adımını anlatır. Hatta Seyit Numan'a olan hakkı ödemek için kızıyla evlenmeyi bir ara düşündüyse de Agavni izin vermediği için vaz geçmiştir. Agavni'ye göre Refet biri ile evlenecekse kendisinden daha iyi olmalı ve güzel olmalıdır. Bu düşüncesi kendisine ölümü getirir ki Feride, adam tutarak Agavni'nin denizde boğularak ölmesine neden olur.

Aktiviteler Gezmek, içmek veya aşüftelik etmek gibi alışkanlıkları bulunan Agavni, Refet ile birlikte bu alışkanlıklarına son vermeye çalışır. Bazı günler arkadaşları ile eğlenmek üzere sözleşir. Rumca bilir, güzel giyinir, piyano çalar.

ÖRNEK ANILAR

Bilmiş. Ahmet Mithat'ın kendi hayat hikâyelerine olan meylini görünce sık sık onu ve söylediklerini keserek düzeltme gereği duyar: "Siz, kaptan Kolariyo'nun ismini Antuvan diye yazmışsanız da asıl İtalyanca telaffuzu Antonyo'dur. Fakat İstanbul'da herkes Antuvan diyordu."

Güzel. Sarışınılığı ile Refet tarafından beğenilen Agavni, erkeklerin hoşlanacağı tiplerden biri olduğu için onunla olmak özel gibi görünür: "Evet. Refet'in hakkı var. İnsan Agavni gibi bir kadın tarafından o derecelerde sevilirse, bu muhabbete hürmet, kadirşinaslık, şükr-güzarlık şanındandır."

Akıllı. İnsanların neler düşündüklerini pek tabi daha ewelden tecrübe edindiği için Refet gibi bir adamı bulmuşken kaybetmek istemez: "Büyükük de olsa istemem, küçükük de olsa istemem. Kadınlara "saçı uzun, akıllı kısa" derler. Pek doğru bir sözdür. Nisvandan pek çoğu mücerret saçları uzun akılları kısa olduğu için, o birtakım esafilin muaşeret-i mülewenesi ne müthiş, ne müstekreh olduğunu takdir edemeyerek kendilerini o girdab-ı belaya takrib edecek hatta muhakkakan düşürecek olan mukaddemat-ı iğfale karşı mukavemet gösterememektedirler."

Kadınca/Feminen. Her yaşında kendisini kadın gibi gören Agavni, Siranuş ile de bu şekilde konuşmalar yaparak kadınlığını öne çıkarmak ister: ""Agavni tamam mektepten çıkacağı sıralarda kendi hissiyat-ı nisvaniyyesinden Siranuş'a da haber vermek ve onunla kadıncasına konuşmak istiyorduysa da Siranuş henüz bu yoldaki muhabbatın mahiyetini takdir edemeyecek kadar. Çocuk olduğundan... "

Dikbaşlı. Sözleri ile biraz sert ve açık olan Agavni bu haliyle onu tanıyanları dahi ürkütür. Feride'nin Refet ile evlenme isteğini ona açıklamada çekinirler: "- Sen şimdiki halde ihtiyara hiçbir şey söyleme. Şayet muvaffak olamayacak olursak, o zaman Agavni'ye hişmını davet etmiş oluruz. Agavni hesabına hişmını benden alması da bir şey değil. Fakat kendisi müteessir olmasın diye korkarım. "